

Karjalan kappelin vaiheita

Karjalan saarnahuone

Vaikeakulkuisen tien takana, kaukana kahden peninkulman päässä Mynämäen emäkirkosta, nykyisen Karjalankylän alueella asui 1600-luvun lopulla kaikkiaan 16 talollista perheineen, jotka olivat asuinpaikkansa syrjäisen sijainnin takia saaneet luvan haudata vainajansa rakentamansa saarnahuoneen läheisyyteen. Vuonna 1692 Mynämäessä pidetyssä piispantarkastuksessa – jonka pöytäkirja on vanhin Mynämäellä säilyneistä – piispa Johannes Gezelius tiedusteli Karjalankylän asukkailta, millä oikeudella he hautasivat vainajansa omaan hautausmaahan, vaikka heillä ei ollut vihittyä kappeliakaan. Tämän luvan oli ilmeisesti myöntänyt Mynämäen aiempi kirkkoherra Eerik Justander, joka toimi virassaan 12.8.1667 - 10.11.1678; aina kuolemaansa saakka.

Osa kyläläisistä toimitti kuitenkin vainajansa emäkirkolle haudattavaksi ja niinpä piispa määräsi maksettavaksi 4 äyriä hopearahaa jokaisesta Karjalankylässä haudattavasta vainajasta. Maksu perustui kuninkaalliseen asetukseen vuodelta 1690.

Kyläläiset olivat rakentaneet saarnahuoneensa omin päin ja Mynämäen papit kävivät toimittamassa siellä silloin tällöin jumalanpalveluksia. Sijaintinsa takia saarnahuoneella kävi väkeä myös Laitilasta – noin 24 perhettä - ja piispa esittikin tarkastuksessaan toivomuksen, että myös Laitilan puolelta seurakunnalliseen toimintaan osallistuvat tukisivat tätä toimintaa rahallisesti.

Tarkastuksessa ehdotettiin myös, että kyläläiset järjestäisivät papille jonkun huoneen asuttavaksi ja eräs tilallinen tiedusteli papille maksettavien korvausten suuruudesta. Maksut vaihtelivat vuonna 1648 annetun kuninkaallisen järjestyksen mukaisesti kirkollisesta toimituksesta riippuen ollen joko 4 tai 8 äyriä hopearahaa. Ainoa poikkeus tästä oli sairaskäynnit, joista papille piti maksaa 4 kappaal rukiita. Tilalliset tuntuivat olleen tyytyväisiä kohtuullisena pitämiinsä hintoihin.

Piispantarkastuksessa määrättiin myös, että kyläläisten oli otettava entisen kirkonisännän lisäksi uusi kirkonvartija kuudennusmies Simo Tuomaanpoika, joka tiedottaisi mahdollisista epäjärjestyksistä aina kirkkoherralle. Vanhaa kirkonisäntää kohtaan oli epäilyksiä epäselvyyksistä tämän toimen hoidossa. Tilallinen Heikki Heikinpoika oli syyttänyt piispantarkastuksessa vanhaa kirkonisäntää tiliepäselvyyksistä – tulot ja menot eivät vastanneet toisiaan. Tehdyssä tilien tarkistuksessa ei kukaan kuitenkaan ollut mitään huomautettavaa.

Saarnahuonetta koskien samassa piispantarkastuksessa määrättiin myös, missä sisälukutaitoisten poikain ja nuorten henkilöiden oli saarnahuoneessa mentävä ja että ehtoollislahjan antajien on oltava saapuvilla hyvissä ajoin. Myös tiettyjä rakennusta koskevia määräyksiä annettiin; esimerkiksi parven ja alttarikehän ympäristön rakentamisesta.

Vehmalaiset ja karjalalaiset vastakkain

1700-luvun lopulla rovasti Antti Lizelius valitti, että kappeliseurakuntalaiset eivät suorittaneet hautausmaksuja eivätkä muitakaan yhteisiä maksuja, ja päivätyöt jätettiin kirkon ja pappilan kunnossapitämiseksi teemmättä. Olivathan kappelilaiset palkanneet oman papinkin – miksi siis maksaa emäkirkolle palvelusta, jonka seurakuntalaiset itse ovat jo kustantaneet omassa kappelissaan. Kappelilaisilla oli nimetyt paikat myös emäkirkossa ja kappelilaisille määrätty paikat saattoivat olla toisiinsa nähden eriarvoisessa paikassa – tästä aiheutui nurinaa ja eri kappeleiden välistä kitkaa.

Karjalan saarnahuoneen sijainti oli erittäin syrjäinen muiden kylien kannalta katsottuna ja niinpä Suojoen ja Vehmalaisen asukkaat ryhtyivät hankkimaan omaa kappelia. Kyläläiset olivat kuitenkin erimielisiä mihin uusi kappeli pitäisi rakentaa. Suojoen kappelin rakennustyön vaiheista Lizelius on kertonut, että naapurikylän väki kävi purkamassa yöllä sen mitä Suojoen asukkaat olivat päivän aikana rakentaneet.

Vastustajat halusivat kirkon Vehmalaisen kylään, jonne lupa lopulta heltisikin ja se valmistui v.1771.

Tästä Karjalankylän asukkaat eivät pitäneet, koska he tunsivat jääneensä huonompaan asemaan, koska heillä oli pelkkä saarnahuone ja vehmalaisilla oli kirkko ja oma pappi. Karjalankyläläiset olivat anoneet omaa pappia jo v.1767, mutta anomus oli evätty. Talonemäntä Maria Mikontytär tuomittiin v.1776 kahdeksaksi päiväksi vankeuteen hänen vaivattuun kolmella anomuksellaan kuningasta samalla asialla. Karjalankylä sai kuitenkin oman papin v.1797 ja Karjalan kappeli oli syntynyt.

Nykyinen Karjalan rukoushuone on rakennettu v.1911 samalle paikalle, jossa aikoinaan sijaitsi 1600-luvulla saarnahuone. Kuva: Mikko Laihon, 2005.

Kappelin lakkauttaminen

Vuonna 1860 Mynämäen pitäjänapulaisen virka lakkautettiin ja Vehmalaisen ja Karjalan kirkkokunnat yhdistettiin yhdeksi Karjalan kappeliksi. Karjalan kirkko päätettiin siirtää Karpisten kylän maille. Uudelle kappalaiselle annettiin pitäjänapulaisen puustelli Vehmalaisista ja 56 tynnyriä viljaa vuosipalkkana.

Tuosta lakkauttamispäätöksestä närkästynyt nimimerkki "köyhä naapuri Karjalan kappelista" kirjoitti helmikuussa 1862 Sanomia Turusta lehdessä "Ei täältä ole mitään näkynyt koskaan sanomiin kirjoitetuksi, vaikka täälläkin on jotain erinomaisia asioita, koska temppeli on pois määrätty ja Jumalanpalvelus jo otettu, ettei enää saarnata muuta kuin joka toinen pyhä, ja se muinen Ruotsin kuninkaalta määrätty päätös lyöty kumoon,...". Kirjoittaja ihmettelee myös kappelien yhdistämispäätöstä ja uuden kirkon rakentamista sekä Mynämäen pappilan uutta pyntäystä sekä niistä aiheutuvia rasitteita Karjalankylän asukkaille. "Täällä on nätit maat ja

arat hallalta, sillä täällä ovat suuret suot, ja metsiä ei ole kaikilla talon tarpeeksikaan, eikä kaikilla karjan laidunta ensnkään, ja niitut wallan suo-niittuja, sentähden näyttävät liiat rasitukset työlääksi tälle köyhälle kulmalle, että täyttää kaikkia vaatimuksia tästä köyhyydestä".

Sama kirjoittaja jatkaa vielä saman vuoden toukokuussa samaisessa lehdessä valitustaan asiasta ja vetoaa päättäjiin Karjalan kappelin säilyttämisen puolesta. Hän kehuu Karjalan kappelin oivallista kirkkorakennusta, paikkaa ja papin puustellia sekä toisaalta hän kuvailee uuden kirkon sijoittamista "yhteen metsä-rakoon aiwan kamalaan ja märkään paikkaan".

Karjalan kappelista huhtikuun 28 p. Niinkuin minä jo 8 numeroissa ilmoitin seurakuntamme osioista, ovat ne huonolla kunnalla, koska meidän köyhä seurakuntamme on koviin murheeseen saattettu, ensin sen vuoksi kuin meidän jumalan-palveluksemme on joka toinen pyhä pois otettu, ja toiseksi kuin määrättiin koto kirkko pois, waikka meillä on kaunis ihana puukirkko hyvässä rakennuksessa ja kauniissa kirkon-ruumissa juoksevan wirran reunalla ja hyvä hautausmaa hienoa kirkon täydessä reedassa ja hyvin avara firmi-aita ympäri, ja puustelli papille rakettu, 17 huonetta, ja maan viljelystä, peltoa, niittua, metsää ja karjan laidunta, kaikki tavallisesti, waan on määrätty yhdistämään Vehmalaisien kanssa, ja kirkon

enän
hink
kala
on
ofat
jellä
fita
olla,
niin
tä,
terro
wier
kato
"roii
luuti
(nau
niin

Ote Sanomia Turusta lehden numerosta 2, joka ilmestyi 23.toukokuuta 1862.

Elämä Karjalan kappelin ympärillä kuitenkin jatkui lakkauttamisesta huolimatta ja lehtikirjoittelukin sai uusia sävyjä. Kappelilaisten huolena näytti seuraavan vuosikymmenen alussa olevan opettajien puute kylällä. Opettajat hoitivat sekä maallista opetusta, että kirkollisiakin toimia. Vuonna 1877 kylää kohtasi pari onnettomuutta, kun erään vanhan vaarin asunto ja ulkorakennus sekä muutama kuukausi myöhemmin Yli-Sippolan rusthollin päärakennus paloivat poroksi – vain aitta, riidet ja pirtti säilyivät.

Vanha veikko Karjalasta kirjoitti sanomalehteen 1877 "Terveys on kunnassamme ollut hyvä ja kuolevaisuus vähäistä, vaan naimishalu on kiihtynyt niin suureen määrään, että naidaan kaikki naimattomat, mistä sitten palkollisia saadaan?"

Mikko Laihon

Lähteet:

- 1) Mynämäki 1260-1960, Väinö Perälä, Auraprint, Turku 1963.
- 2) Sanomia Turusta n:o 16, 20.4.1860
- 3) Sanomia Turusta n:o 8, 21.02.1862
- 4) Sanomia Turusta n:o 21, 23.05.1862
- 5) Sanomia Turusta n:o 96, 8.12.1877